

Ett Östergötland fritt från förtryck och våld – Regional handlingsplan 2018–2020 (med sikte på 2030).

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

**Ett Östergötland fritt från förtryck och våld – Regional handlingsplan
2018–2020 (med sikte på 2030).**

Författare Maha Eichoue, utvecklingsledare. Enheten för social hållbarhet
Kontaktperson Maha Eichoue, Länsstyrelsen Östergötland,
Webbplats: www.lansstyrelsen.se/ostergotland
Utgiven av Länsstyrelsen Östergötland
ISBN 978-91-7488-462-3
ISRN 1101–9425
Upplaga Rapport nr: 2018:10

© Länsstyrelsen
Östergötland 2018

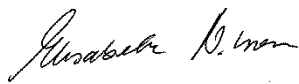
Handlingsplanen finns att ladda ner på
<http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland>

Förord

Rätten att leva i frihet, utan våld och förtryck är en fråga om värdighet och rättvisa. Våld mot kvinnor är en allvarlig kränkning av kvinnors mänskliga fri- och rättigheter och ett av de allvarligaste uttrycken för ojämställdhet i samhället.

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet är mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, är en viktig uppgift såväl för Länsstyrelsen som för andra aktörer i länet. Länsstyrelsen Östergötland kommer att uppmuntra och driva på arbetet för att nå det jämställdhetspolitiska delmålet mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Vi (Länsstyrelsen) hoppas att du, tillsammans med oss, vill vara med och kraftsamla för en förändring.

Elisabeth Nilsson
Landshövding

Maha Eichoue
Utvecklingsledare
Mäns våld mot kvinnor

Innehåll

Förord	3
Innehåll	4
Ett Östergötland fritt från förtryck och våld – Regional handlingsplan 2018–2020 (med sikte på 2030)	5
Uppdraget	5
Regional handlingsplan	5
Metod	5
Mäns våld mot kvinnor.....	6
Barnrättsperspektivet	6
Samverkan.....	6
Målområden.....	7
Indikatorer	9
Uppföljning.....	9
Bilagor	10
Ansvarsbeskrivningar	10
Länsstyrelsen Östergötland	10
Polismyndigheten.....	10
Åklagarmyndigheten	12
Socialnämnden	14
Skola och elevhälsan	16
Region Östergötland	17
Integration – nyanlända	18
Kvinno- och tjejjourer i Östergötland.....	19
Arbetsgruppen.....	20

Ett Östergötland fritt från förtryck och våld – Regional handlingsplan 2018–2020 (med sikte på 2030).

Uppdraget

Länsstyrelsen har i uppdrag att stödja samordningen av insatser som rör mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Inom ramen för uppdraget har Länsstyrelsen tagit fram en regional strategi och denna handlingsplan. Arbetet ska ske i enlighet med målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Regional handlingsplan

Denna handlingsplan följer den regionala strategins mål för Östergötland: Ett Östergötland fritt från förtryck och våld – Regional strategi 2018–2020 (med sikte på 2030). Den syftar till att, på en övergripande nivå, stödja länets aktörer i planeringen av arbetet med att bekämpa och förebygga mäns våld mot kvinnor. Handlingsplanen pekar på målområden och föreslås användas som stöd inom relevanta styrsystem såsom verksamhetsplanering, budget, styrdokument och ledningssystem.

Metod

Handlingsplanen har tagits fram av Länsstyrelsen, i samverkan med en regional arbetsgrupp bestående av följande aktörer: Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Region Östergötland, Finspångs, Linköpings, Mjölby, Motala, och Ödeshögs kommun. Länsnätverket Kvinnofrid har fungerat som referensgrupp. Ansvarig för framtagandet av handlingsplanen har varit Maha Eichoue, utvecklingsledare på Länsstyrelsen Östergötland.

Mäns våld mot kvinnor

I handlingsplanen nämns förkortningen mäns våld mot kvinnor som en övergripande formulering. Mäns våld mot kvinnor inbegriper alla former av våld mot kvinnor, våld i nära relationer, våld i samkönade relationer, våld mot barn, hedersrelaterat våld och förtryck med uttryck såsom barn- och tvångsäktenskap, könsstympning, bortförande av barn och unga för barn- och tvångsäktenskap, människohandel för sexuella ändamål och prostitution. I detta sammanhang är det av vikt att synliggöra exploateringen och kommersialiseringen av kvinnokroppen i medier och pornografi.

Barnrättsperspektivet

Alla aktörer beaktar barnets rättigheter och principen om barnets bästa. Ett barnrättsperspektiv med utgångspunkt i barnkonventionen och som gäller alla barn som lever och bor i Östergötland. Barn ska behandlas som egna rättighetsbärare och som egna subjekt. Detta genom att:

- sätta barnet i fokus vid planering och beslut om åtgärder som kan beröra ett enskilt barn eller en grupp av barn.¹
- barn ses och erkänns som subjekt och rättighetsbärare, där rätten att skyddas från förtryck och våld är centralt.
- stärka och främja barns rättigheter inom alla områden och i alla processer som rör, eller får konsekvenser för barn.

Samverkan

En avgörande faktor för omhändertagandet av våldsutsatta och barn som bevittnar våld, är en effektiv och väl fungerande intern och extern samverkan. Det är viktigt att berörda aktörer ser till:

- att inom ramen för sina ansvarsområden, aktivt bidrar till stärkt samverkan på lokal och regional nivå.
- att samverkan kommer till stånd med hjälp av ledningssystem, rutiner och skriftliga avtal.
- att det byggs upp och upprätthålls en god samverkanskompetens i organisationerna.

---

¹ Prop. 2009/10:232. Strategi för att stärka barns rättigheter.

Målområden

1 Ett utvecklat hälsofrämjande och förebyggande arbete för att motverka mäns våld mot kvinnor.

Att arbeta främjande och förebyggande innebär att verka för att minska riskfaktorer och möjliggöra skyddsfaktorer. Innebörden i förebyggande arbete delas in tre nivåer: universell, selektiv och indikerad prevention.²

Den indikerade preventionen är insatser som genomförs för att ett problem som redan uppkommit inte ska fortsätta. Den sker individ-fokuserat.

Den selektiva preventionen riktas mot individer och grupper och fokuserar på riskbeteenden och risksituationer.

Den universella preventionen är mer generell och urskiljer varken grupper eller individer. Den universella nivån kan delas in i prevention och promotion, förebyggande och främjande. Förebyggande på universell nivå innebär generella insatser till alla med syftet att hindra riskfaktorer, medan främjande innebär att stärka skyddsfaktorer.

- Öka kunskapen om omfattningen av våldsutsatthet och skapa strukturer och förutsättningar för att åstadkomma det.
- Inkludera frågor om jämställdhet, genus, våld och hedersrelaterat våld och förtryck i frågor som rör föräldraskapsstöd, folkhälsa, integration, utbildning, ANDT (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar) och våldsförebyggande arbete.
- Tillhandahålla lättillgänglig information om vägar till hjälp, stöd och skydd och på olika språk.
- Stärka barn och ungas resurser genom tidiga insatser i skolan för att motverka hedersrelaterat förtryck och våld, inklusive barn- och tvångsäktenskap och könsstympning.

---

² Ferrer-Wreder m.fl. 2005.

2 Tidigare upptäckt av våldsutsatthet och ett individanpassat och rättssäkert stöd och skydd för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld.

- Att tidigt identifiera våld och skapa främjande organisatoriska strukturer och rutiner för detta.
- Att stärka samverkan i individärenden utifrån det egna- och det gemensamma myndighetsansvaret.
- Att ansvarig myndighet strävar efter en rättssäker handläggning med fokus på våldsutsattas behov och utifrån befintlig lagstiftning.

3 Ett utökat arbete med våldsutövare för att våldet ska upphöra.

- Att sträva efter en tidig kontakt med våldsutövare i pågående ärenden för att förebygga fortsatt våld.
- Att våldsutövare får information om/och tillgång till stöd och hjälp för att förändra sitt beteende.

4 En effektiv bekämpning av brott som rör mäns våld

- Genomföra strukturerade insatser mot människohandel för sexuella ändamål och prostitution.
- En utvecklad samverkan mellan polis, åklagare, skola, socialtjänst och andra berörda aktörer för att identifiera och utreda brott i hederns namn.
- Ett utvecklat och strukturerat samarbete och koordinering av insatser mellan socialtjänst, polis, Region Östergötland, kvinnojour och andra berörda myndigheter och organisationer, vid allvarligt våld i nära relation.

5 Ett jämlikt omhändertagande av våldsutsatta och barn som bevittnar våld i länet.

- Att utifrån sitt eget verksamhetsansvar sträva efter ett jämlikt omhändertagande av utsatta, oavsett var i länet de bor.
- Att våldsutsatta och barn som bevittnar våld får stöd och hjälp på kort och lång sikt och som är av god kvalitet.

6 En ökad kunskap och metodutveckling i länet.

- Att systematiskt arbeta för att implementera befintlig kunskap, metoder och framtagna rutiner och riktlinjer inom området.
- Främja arbetet med strukturerade och strategiska kompetensutvecklingsplaner på lokal och regional nivå.

Indikatorer

1. Förekomst av kommuner/myndigheter/aktörer med handlingsplaner och rutiner för mäns våld mot kvinnor.
2. Förekomst av kommuner/myndigheter/aktörer med samordnare, ansvariga för mäns våld mot kvinnor.
3. Förekomst av universell prevention i arbetet med barn och unga kring våld, maskulinitet, heder och jämställdhet i länets kommuner.
4. Förekomst av länsövergripande bas- och fördjupningsutbildning inom området mäns våld mot kvinnor.
5. Förekomst av samverkansöverenskommelser kring insatser mellan kommuner/myndigheter/aktörer.

Uppföljning

- Uppföljning av handlingsplanen sker 2019 och 2020.
- Länsstyrelsen ansvarar för uppföljningen.

Bilagor

Ansvarsbeskrivningar

Länsstyrelsen Östergötland

Länsstyrelsen har regeringsuppdrag inom mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck och människohandel för sexuella ändamål och prostitution. Länsstyrelsen ska arbeta i enlighet med den nationella strategin för det 6:e-jämställdhetspolitiska delmålet bland annat genom att

- bistå kommuner och Region Östergötland med kunskap och metodstöd i samverkan med Socialstyrelsen och Nationellt Centrum för kvinnofrid.
- främja samverkan mellan kommuner, landsting, myndigheter och civilsamhället.
- stödja utvecklingen av kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra för barn och vuxna som är utsatta, eller riskerar att utsättas för våld av närstående, i synnerhet hedersrelaterat våld och förtryck.
- främja utvecklingen av universella förebyggande insatser mot våld.
- följa och analysera insatserna på regional nivå i enlighet med den nationella strategin Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Polismyndigheten

Polismyndigheten har ett särskilt ansvar när det gäller mäns våld mot kvinnor. Polismyndigheten har vidare ett stort och brett ansvar när det gäller brottsförebyggande arbete som innefattar att göra risk- och skyddsbedömningar (§13f FUK Förundersökningskungörelsen). Dessa görs i syfte att identifiera de ärenden där risk föreligger att nya brott begås och sätta in adekvata skyddsåtgärder. Polisen har ansvar för att ge målsäganden information om rättigheter under den fortsatta rättsprocessen till exempel målsägarbiträde, skyddsåtgärder och information om stöd, hjälp och vård (§13a FUK Förundersökningskungörelsen). Att tidigt informera målsäganden om möjligheten att ansöka om kontaktförbud är en annan viktig brottsförebyggande åtgärd.

Rättssäkerhet

Inom området rättssäkerhet har polisen ett ansvar att arbeta objektivt och så skyndsamt som omständigheterna medger (23:4 RB). Det innebär att Polismyndigheten ska sträva efter korta handläggningstider och att vikt läggs på bra initiala åtgärder. En framgångsfaktor är att målsäganden i ett tidigt skede förordnas ett målsägarbiträde samt att den misstänktes rätt till en försvarare tillgodoses.

Människohandel och prostitution

När det gäller effektiv brottsbekämpning har Polismyndigheten ett ansvar att arbeta operativt med spaningsarbete när det gäller ärenden som rör människohandel och prostitution. Polisens övergripande strategi för att komma åt människohandeln är dels att bekämpa de organiserade nätverk som redan finns i Sverige, dels att arbeta förebyggande så att nya nätverk inte vill etablera verksamhet. Samtliga regioner har i uppdrag att ta fram och fastställa handlingsplaner för hur arbetet mot människohandel ska bedrivas i regionerna.

Hedersrelaterat våld och förtryck

När det gäller ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck sker samverkan med skola och socialtjänst för att identifiera och utreda dessa ärenden.

Brottsbekämpning

För ett långsiktigt brottsförebyggande arbete bör Polismyndigheten i större utsträckning och i ett tidigare skede fokusera på den misstänkte våldsutövaren. Genom att hålla ett tidigt förhör med misstänkt finns större chans att den misstänkte är mer motiverad och mottaglig att ta emot stöd och behandling som samhället kan erbjuda.

Anmälningssplikten enligt 14 kp. 1 § Socialtjänstlagen

När polisen får kännedom om att brott har begåtts och det finns barn i familjen har polisen skyldighet att skicka en anmälan enligt 14:1 socialtjänstlagen till socialtjänsten. Därav är det av vikt att barnen synliggörs på brottsplatsen samt i förundersökningen för att kunna få del av sina rättigheter såsom ersättning till barn som bevittnat våld mot närstående. Genom att barnet synliggörs förbättrar vi möjligheten att skydda barn från fortsatt våld.

Samverkan

För att Polismyndigheten ska kunna arbeta effektivt med dessa frågor är samverkan och samarbete mellan myndigheter (§6 PL) och att tillsammans möta allmänheten av största vikt.

Polismyndigheten har ett ansvar att personal, som kommer i kontakt med de inblandade, har rätt värderingar och kompetens för det uppdrag som ska utföras.

Polismyndigheten medverkar i Länsstyrelsens regionala nätverk Länsnätverket kvinnofrid, resursnätverket mot hedersrelaterat våld och förtryck, samt resursnätverket mot människohandel och prostitution.

Åklagarmyndigheten

Bättre upptäckt av våld

Åklagarmyndigheten får ärendet när en anmälan om brott skett. Under sitt arbete med ett ärende bör åklagare vara uppmärksam på om det framkommer uppgifter som tyder på att ytterligare brott begåtts. Om så är fallet, inleda förundersökning och se till att även dessa brott blir utredda. Till exempel kan det handla om att det framkommer uppgifter som kan tyda på att även sexuella övergrepp eller våld mot barnen förekommit, efter en anmälan om våld i hemmet.

Förebyggande arbete

Åklagarens roll inom rättsväsendet handlar om att utreda och, om bevisningen räcker, åtala begångna brott. Användandet av kontaktförbud och tvångsmedel i pågående utredningar kan förhindra och förebygga fortsatta brott. Åklagare bör därför hela tiden överväga om sådana åtgärder kan bli aktuella. Alla åklagare får utbildning avseende sådana frågor.

Starkare skydd

Det är viktigt att frågan om målsägandebiträde ska förordnas tas upp och hanteras snabbt. Ett sådant biträde utgör ett stöd för brottsoffret under utredning och eventuell rättegång och kan bidra till att målsäganden orkar stå fast vid sina uppgifter och upplever rättegångssituationen som mindre påfrestande.

Bemötande

Bemötandet kan vara avgörande för brottsoffrets förtroende för rättsprocessen. Det är viktigt för stödet till utsatta personer och kan underlätta målsägandens situation.

Åklagarens uppgifter

Åklagarens har i uppgift att leda polisens brottsutredning, att fatta beslut om åtal ska väckas, samt att föra talan i domstol. Åklagaren leder förundersökningen vid allvarliga brott som misshandels- och sexualbrott och utreder brottet i nära samarbete med polisen. Åklagaren har ansvar för att utredningen bedrivs effektivt och skyndsamt för att beakta den enskildes rättssäkerhet.

Information till brottsoffer

Åklagaren har ett ansvar för att se till att brottsoffret får information. Det kan gälla beslut som fattas under utredningens gång, information om möjliga skadeståndsanspråk eller skäl till varför utredningen läggs ner. Om brottsoffret inte har ett målsägandebiträde, ska åklagaren föra målsägandens talan om ersättningsanspråk i samband med rättegången. Information om skadeståndsnivåer får målsäganden genom kontakt med Brottsoffermyndigheten.

Åklagarens olika beslut

Åklagaren fattar flera olika beslut som rör bevissäkring, t.ex. beslut om kroppsbesiktning för att dokumentera den misstänktes respektive brottsoffrets skador eller husrannsakan för dokumentation av brottsplatsen. Åklagaren ska göra en kontroll av tidigare förundersökningar när hon eller han inleder en förundersökning om fridskränkingsbrott och kan överväga att återuppta en tidigare förundersökning. Åklagare beslutar om åtal ska väckas eller inte när en brottsutredning är klar. Åklagaren är skyldig att ta hänsyn till både det som talar för och det som talar emot den misstänkte. Åtal ska väckas om det finns ett tillräckligt underlag som visar att ett brott har begåtts och att en gärningsperson kan misstänkas för brottet.

Allmänt åtal

De flesta brott faller under allmänt åtal. Då väcker åklagaren åtal för det allmänna, det vill säga samhällets, räkning. Det krävs inte att brottsoffret själv har anmält brottet. Åklagaren kan också väcka åtal och driva processen även om målsäganden inte längre vill medverka.

Åklagaren i rättegången

Åklagaren är statens företrädare i brottmålsprocessen. Genom att väcka åtal och lämna in en stämningsansökan sätter åklagaren ramen för rättegången. I rättegången redogör åklagaren för bevisningen, håller förhör med den misstänkte, vittnen och sakkunniga samt låter brottsoffret berätta sin version av vad som hänt. I rättegången är det åklagarens uppgift att bevisa att ett brott har begåtts. Skulle fakta presenteras som ändrar bevisläget måste åklagaren ta hänsyn till det. Även om åklagaren för målsägandens talan är åklagaren inte målsägandens ombud utan ska förhålla sig objektiv.

Åklagaren och brottsoffret

Brottssoffret har möjlighet att ta kontakt med åklagaren före huvudförhandlingen för att få information om vad som kommer att ske i rättegången. I mål som handlar om våld i nära relation finns vanligen ett målsägandebiträde, en jurist som har i särskilt uppdrag att stötta

målsäganden med information om hur förhandlingen går till och att fungera som stöd under förhandlingen.³

Socialnämnden

Yttersta ansvaret – kommunen

Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. I 15 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, tydliggörs att socialnämnden ska verka för att den som utsätts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Nämnden ska vidare beakta att kvinnor som är, eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Barn som bevittnar eller utsätts för våld

Nämnden ansvarar vidare för att barn som utsätts för brott eller bevittnar våld av eller mot närstående får stöd och hjälp. Av 3 kap. 3 § socialtjänstlagen framkommer också att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet samt att det ska finnas personal inom socialtjänsten med lämplig utbildning och erfarenhet för utförandet av uppgifter. Med socialnämnd avses den del av kommunen som har ansvar för kommunens uppgifter enligt socialtjänstlagen. I en del kommuner har den här nämnden ett annat namn, men det finns alltid en nämnd med samma ansvar. Ett systematiskt, övergripande och fungerande kvalitetsarbete när det gäller våld i nära relationer bör dock av naturliga skäl omfatta olika delar av socialtjänstens verksamheter och andra nämnder i en kommun.

När den enskilde vill byta kommun

En person som på eget initiativ önskar flytta till en annan kommun får ansöka om insatser i den önskade kommunen om han eller hon på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun, men inte kan göra det utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas (2 a kap. 8 § 2 SoL).

Socialstyrelsens föreskrifter SOSFS 2014:4

Socialstyrelsen har genom föreskrifterna SOSFS 2014:4 Våld i nära relationer och i handboken Våld. Handboken om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer formulerat

---

³ <https://www.aklagare.se/globalassets/dokument/handbocker/handlaggning-av-brott-i-nara-relation.pdf>

<https://www.aklagare.se/>

<http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/rattvasendets-ansvar/-klagarens-ansvar/>

riktlinjer och råd som ska säkerhetsställa socialnämndernas ansvar för att tillgodose stöd och hjälp till våldsutsatta barn och vuxna, barn som bevittnat våld samt stödja våldsutövare att upphöra med våldet.

Socialstyrelsens föreskrifter ska tillämpas i socialnämnds och i vårdgivares arbete med:

1. barn och vuxna som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående (våldsutsatta), och
  2. barn som har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående (barn som bevittnat våld).
- Enligt SOSFS 2014:4 Våld i nära relationer 3 kap. 1§ om mål och ansvarsfördelning ska socialnämnden fastställa mål för arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnar våld samt beskriva när och hur målen ska uppnås.
  - Vidare enligt 2 § ska socialnämnden fastställa var i verksamheten ansvaret ligger för att utreda, fatta beslut i och följa upp ärenden som gäller våldsutsatta och barn som bevittnar våld.

Socialtjänstens ansvar för människohandel för sexuella ändamål och prostitution

Enligt socialtjänstlagen har den kommun där den enskilde vistas det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver. Om den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen ansvarar bosättningskommunen för stödet. Vistelsekommunens ansvar är då begränsat till akuta situationer. Detsamma gäller för en person som saknar uppehållstillstånd eller uppehållsrätt i Sverige. Akuta insatser som kan vara aktuella för en person som är utsatt för människohandel och som tillfälligt vistas i kommunen kan bestå av exempelvis skyddat boende i avvaktan på hemresa, bidrag till hemresan och till nödvändigt uppehälle, tolk och någon form av psykologiskt stöd.

Personen kan även få hjälp med att kontakta hälso- och sjukvården vid behov. Inom ramen för socialtjänstens skyldighet att utreda och bedöma vilket behov av stöd och skydd som finns, kan socialtjänsten även behöva undersöka vilka möjligheter till skydd och stöd som finns i hemlandet och hänvisa personen till sådana möjligheter.

Barn som utsätts för människohandel

Om ett barn utsätts för människohandel ska socialtjänsten utan dröjsmål inleda utredning om barnets behov av skydd och hjälp. Barnet ska omhändertas genom befintlig lagstiftning och placeras på lämpligt boende. Om ett beslut fattas om att barnet ska återvända till ursprungslandet, faller ansvaret för mera långsiktigt stöd och social inkludering på ursprungslandet. Socialtjänsten ansvarar för att

tillhandahålla information om barnet till ursprungslandet för att garantera barnets bästa och ge stöd för att hitta hållbara lösningar.⁴

Skola och elevhälsan

Skolans huvudsakliga uppdrag är:

- Främja lärande och utveckling: Kunskap
- Förmedla normer och värden: Jämställdhet

Enligt läroplanerna för skolväsendet ska skolan aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling. Skolan har uppdraget att aktivt motverka traditionella könsnormer.

”Alla skolor, både huvudmannen för skolverksamheten och den som är anställd i verksamheten är skyldiga att samverka kring barn som far illa.” (Skollagen 29 kap. 13 §).

Skolan är en arena för utbildning där personalen möter barn och ungdomar dagligen. Denna kontinuitet ger en unik möjlighet till att kunna bygga upp en förtroendefull relation som är en förutsättning för att kunna se, upptäcka och agera när barn och ungdomar lever och utsätts för våld.

Främjande och förebyggande arbete

Denna unika möjlighet gör skolan till en arena för förebyggande, främjande och stödjande insatser. På universell nivå kan skolan, med generella insatser, nå alla elever från tidiga åldrar och uppåt för att motverka mäns våld mot kvinnor. Skolans hälsofrämjande arbete handlar om goda lärmiljöer, goda relationer och aktivt arbete utifrån skolans värdegrund med syfte att skapa trygghet och goda uppväxtvillkor.

Anmälningsskyldighet barn som far illa

Skolan har anmälningsskyldighet när barn misstänks fara illa. Elevhälsan har en viktig roll genom sin speciella kompetens och sitt uppdrag och vara lätt tillgänglig och synlig för eleverna. Skolan skall ha rutiner för att remittera/ konsultera specialister så snart behovet uppstår.

Rektorn ska se till att det finns tydliga rutiner för hur oro för en elev kommer till elevhälsans kännedom. Elevhälsan ska ha fastställda rutiner för hur samverkan med socialtjänsten ska ske. Som en del av detta ska det finnas förankrade rutiner för att anmäla eventuell oro för barnet.

---

⁴ Handlingsplan mot prostitution och människohandel. Bilaga till regeringsbeslut 2018-02-08 nr II:1

Skolan har lagstadgade skyldighet att upprätta planer för att förebygga och motverka kränkande behandling. Rektor har särskilt ansvar att rutinerna tas fram, implementeras och utvärderas årligen.

Samverkan

Skolledningen har en övergripande roll att driva och utveckla ett långsiktigt arbete över sektorsgränser. Skolan, socialtjänsten, polisen och hälso- och sjukvården behöver samordna sina insatser utifrån utsatta barns behov. Skolpersonal behöver ha möjlighet till konsultation, utbildning och handledning för att kunna motverka våld. Skolan behöver skapa och utveckla interna och externa samverkansrutiner för att säkerställa att utsatta barn och unga får sina behov av stöd tillgodosedda.

Region Östergötland

Hälso- och sjukvårdens och tandvårdens mål är att främja en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen. I den strategiska treårsplanen 2018–2020 betonas att förutsättningar för grupper med sämre hälsa särskilt bör uppmärksammas och skillnader i hälsa mellan såväl befolkningsgrupper som länsdelar och stadsdelar ska utjämnas.

God vård

Hälso- och sjukvården och tandvården ska bedrivas så att den uppfyller kraven på god vård enligt 2, 2 a och 3 §§ hälso- och sjukvårdslagen [1982:763], HSL och 2–3 §§ tandvårdslagen [1985:125], TvL. I hälso- och sjukvårdens ansvar ingår att se till att den som söker hälso- och sjukvårdens tjänster blir hänvisad till det eller de organ som har kompetens och resurser för uppgiften.

Samverkan

Samverkan ska ske internt för att samordna insatser så att de inte motverkar varandra och särskilt beaktande ska ske gällande behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld. Samverkan ska även ske externt med relevanta aktörer för att underlätta vårdprocessen för målgruppen.

Socialstyrelsens föreskrifter SOSFS 2014:4

Socialstyrelsen har genom allmänna föreskrifterna SOSFS 2014:4 Våld i nära relationer och i handboken "Våld. Handboken om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer" formulerat riktlinjer och råd som ska säkerhetsställa hälso- och sjukvårdens ansvar för att tillgodose stöd och hjälp till våldsutsatta barn och vuxna, barn som bevittnat våld samt stödja våldsutövare att upphöra med våldet.

Anmälningsskyldighet barn som far illa

Hälso- och sjukvården och tandvården omfattas av skyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL att genast anmäla till socialnämnden när man i verksamheten får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Sprida kunskap och information

I enlighet med Socialstyrelsens särskilda föreskrifter SOSFS: S 2014:4 ska hälso- och sjukvården sprida kunskap och ge information om mäns våld mot kvinnor/barn till medarbetare på alla nivåer inom hälso- och sjukvård samt tandvård. Kunskapen ska omsättas i praktik med syfte att ge god och jämlik vård för att uppmärksamma medarbetare på effekter och symptom på våld i nära relation innebär. Särskilt sårbara grupper ska uppmärksammas och barnets rättigheter som patient och anhörig ska bevakas och säkerställas enligt § 2 hälso- och sjukvårdslagen.

Integration – nyanlända

Kommunens ansvar och skyldigheter vad gäller mottagning av nyanlända vuxna och barn regleras huvudsakligen utifrån lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare samt Lag (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Jämställdhetsintegrerad samverkan

En vägledning har tagits fram på regeringens uppdrag för lokala partner med att ta fram och utveckla lokala överenskommelser som främjar en effektiv etablering för nyanlända på lika villkor. Vägledningen har tagits fram i samarbete mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, länsstyrelserna, Migrationsverket samt Sveriges kommuner och landsting.⁵

En av utgångspunkterna i överenskommelsen är etablering på lika villkor med en jämställdhetsintegrerad samverkan. Nyanlända kvinnor och män ska ges likvärdiga möjligheter till en god etablering. Arbetet med att ta fram lokala överenskommelser behöver ha ett jämställdhetsperspektiv, för att finna åtgärder som utjämnar de skillnader som finns idag.

Samhällsorienteringen utgör en viktig del i arbetet inom jämställdhet och mäns våld mot kvinnor och hedersförtryck och våld.

---

⁵ Utgångspunkter för samverkan om nyanländas etablering. Metodstöd Revidering 5, varen 2018.

Kvinno- och tjejjourer i Östergötland

Alla tre jourer arbetar förebyggande och opinionsbildande och samverkar med flera aktörer kring olika insatser.

Motala

Motala Kvinnojour arbetar med kvinnor utsatta för våld. Jouren erbjuder stöd för våldsutsatta kvinnor genom stödsamtal, både enskilda och i grupp, praktiskt stöd i form av kontakt och medföljning till myndigheter.

Jouren har ett skyddat boende på en hemlig adress där kvinnor och deras barn som behöver fly undan mäns våld och förtryck kan söka skydd. När en kvinna genom socialtjänsten får en plats i det skyddade boendet upprättas ett avtal mellan kvinnojouren och den aktuella kommunen. Jouren utför i detta fall uppdraget enligt socialtjänstlagen.

En annan viktig del i jourens verksamhet är att aktivt initiera och bibehålla samverkan med andra aktörer både regionalt och lokalt. Syftet med samverkan är att den i förlängningen skall gynna de kvinnor som söker stöd från jouren.

Motala Kvinnojour arbetar förebyggande och opinionsbildande mot mäns våld mot kvinnor. Jouren genomför regelbundet föreläsningar, tar emot studiebesök från skolor, myndigheter och intresseorganisationer.

Det bedrivs en aktiv opinionsbildning genom att arrangera demonstrationer, manifestationer och lyfter ämnet i den offentliga debatten för att uppmärksamma problematiken kring mäns våld mot kvinnor. Jouren gör statistik över antal kvinnor utsatta för våld som söker stöd från jouren samt antalet stödinsatser som genomförs.

Norrköping

Kvinnojouren i Norrköping erbjuder utsatta kvinnor stöd vida mejl, telefon och personliga samtal. Kvinnojouren arbetar förebyggande och opinionsbildande genom att anordna studiecirkel, skriva debattartiklar, föreläsa på gymnasieskolor, på SFI (svenska för invandrare), på universitetets socionomutbildning, för personal inom vården, och för olika föreningar. Jouren har avtal med Frideborgs skyddade boende som drivs av Norrköpings kommun och bemannar det skyddade boendet två kvällar i veckan.

Tjejjouren Norrköping har funnits sedan 2006. Jouren vänder sig till tjejer och unga kvinnor som behöver råd, stöd, hjälp. Tjejjouren arbetar förebyggande och opinionsbildande, samverkar med flera aktörer kring olika insatser, samt driver olika utvecklingsprojekt i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Linköping

I Linköping finns Kvinnojouren Ellinor och Tjejjouren Beata. Verksamheten består av stödarbete för kvinnor och tjejer som utsätts för mäns våld, våld i hederns namn och våld i lesbiska relationer. Jouren erbjuder de boende och övriga stödsökande råd- och stödsamtal och praktisk hjälp med blanketter och ansökningar. Jouren tillhandahåller råd och stöd per telefon och på plats på mottagningen och erbjuder hemligt boende, sex platser för kvinnor och deras barn. Tjejjouren riktar sitt arbete till unga och är ofta ute på skolor, föreläser och diskuterar jämställdhet.

Novahuset

Novahuset är en ideell organisation som möter och ger stöd till personer utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Ett viktigt område som organisationen särskilt uppmärksammar är kopplingen mellan prostitution och sexuellt självskadebeteende. Novahuset arbetar förebyggande och opinionsbildande och samverkar med flera aktörer kring olika insatser.

Novahuset arbetar med kunskapsspridning inom området och utbildar myndigheter, blivande lärare och socionomer om sexuella övergrepp, prostitution och om attityder kopplade kring utsattheten. Syftet med insatserna är bidra till att minska efterfrågan när det gäller sexköp och ge utsatta stöd. En viktig målgrupp är elever, skolpersonal och föräldrar.

Novahuset möter ungdomar och unga vuxna men även mindre barn och äldre vuxna. Novahuset erbjuder chatt och mailjour, stödsamtal, medföljning till polis och rättegångar och andra myndigheter, samt hälso- och sjukvården.

Novahuset ingår i den regionala resursgruppen som länsstyrelsen Östergötland samordnar och samverkar på nationell nivå olika verksamheter och aktörer. Novahuset har ett stort kontaktnät på nationell nivå och ingår i den nationella plattformen mot människohandel.

Arbetsgruppen

Handlingsplanen har tagits fram av Länsstyrelsen, i samarbete/samverkan med en regional arbetsgrupp bestående av följande deltagare:

Polismyndigheten	Jan Staaf Chef grova brott
Polismyndigheten	Louise falk Utredare
Polismyndigheten	Sandra Kunnari Utredare
Polismyndigheten	Anneli Moini Inspektör
Åklagarmyndigheten	Kajsa Malmström Åklagare
Åklagarmyndigheten	Britt-Louise Viklund Åklagare
Åklagarmyndigheten	Helene Gestrin Åklagare
Region Östergötland	Karolin Olstam Samordnare Våld i nära relationer och sexuell reproduktiv hälsa och HBTQ
Region Östergötland	Caroline Sjödell Utredare/Analytiker
Finspångs kommun	Ann-Christin Nilsson Samordnare våld i nära relation
Linköpings kommun	Ermina Puric Verksamhetsutvecklare/Samordnare våld i nära relationer
Linköpings kommun	Shohreh Valikhany Skolsköterska
Linköping kommun	Marita Lindblad-Johansson Planeringsledare omsorgskontoret
Motala kommun	Anna Wideen Enhetschef Socialförvaltningen
Mjölby kommun	Angelika Rudberg Samordnare våld i nära relation Omsorgs- och socialförvaltningen
Motala kommun	Lara Kheiroujan Integrationssamordnare
Ödeshög kommun	Catrin Hulten Socialsekreterare/Handläggare VIR

Länsstyrelsen Östergötland
Östgötagatan 3 581 86 Linköping
Växel: 010-223 50 00
E-post: ostergotland@lansstyrelsen.se

lansstyrelsen.se/ostergotland

Länsstyrelsen är en statlig myndighet som finns nära människorna i varje län. Vi är en viktig länk mellan människor och kommuner å ena sidan och regering, riksdag och centrala myndigheter på den andra. Landshövdingen är chef för Länsstyrelsen och har i uppdrag att följa utvecklingen och informera regeringen om länets behov.

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND